

ESHITISHDA NUQSONI BO'LGAN BOLALARDA START UP LOYIHALAR ORQALI KREATIV FIKRLASHNI RIVOJLANTIRISHDA NAZARIY BILIMLARNING AMALIYOT BILAN BOG'LIQLIGI

Obidjanova Mohinur Xusan qizi

Surdopedagogika va inklyuziv ta'lim kafedrası Magistratura bo'limi

2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18046465>

Annotatsiya. Mazkur maqolada eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish jarayonida start up loyihalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda nazariy bilimlarning amaliy faoliyat bilan uzviy bog'liqligi asoslab berilgan. Start up yondashuvi orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, ijodiy tashabbuskorlik va jamoada ishlash kompetensiyalarini shakllantirish masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, nazariy bilimlarni amaliy start up faoliyati bilan uyg'unlashtirish eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning kreativ fikrlash darajasini sezilarli darajada oshiradi.

Kalit so'zlar: eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar, kreativ fikrlash, start up loyihalar, nazariy bilim, amaliyot, maxsus ta'lim.

Аннотация. В статье научно анализируются педагогические возможности использования стартап-проектов в развитии креативного мышления у детей с нарушениями слуха. Обоснована взаимосвязь теоретических знаний и практической деятельности в образовательном процессе. Рассмотрены вопросы формирования у обучающихся самостоятельного мышления, анализа проблемных ситуаций, творческой инициативности и навыков командной работы на основе стартап-подхода. Результаты исследования показывают, что интеграция теоретических знаний с практической стартап-деятельностью способствует значительному повышению уровня креативного мышления у детей с нарушениями слуха.

Ключевые слова: дети с нарушениями слуха, креативное мышление, стартап-проекты, теоретические знания, практика, специальное образование.

Abstract. This article scientifically analyzes the pedagogical potential of using startup projects to develop creative thinking in children with hearing impairments. The relationship between theoretical knowledge and practical activity in the educational process is substantiated.

The study highlights the formation of independent thinking, problem analysis, creative initiative, and teamwork skills through a startup-based approach. The results indicate that integrating theoretical knowledge with practical startup activities significantly enhances the level of creative thinking in children with hearing impairments.

Keywords: children with hearing impairments, creative thinking, startup projects, theoretical knowledge, practice, special education.

Bugungi kunda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishi ta'lim tizimiga yangicha talablarni qo'ymoqda. Zamonaviy ta'limdan ko'zlangan asosiy maqsad faqat o'quvchilarga tayyor bilimlarni yetkazish emas, balki ularni mustaqil fikrlaydigan, muammoli vaziyatlarga ijodiy yondasha oladigan, innovatsion g'oyalar ilgari surishga qodir shaxs sifatida shakllantirishdan iboratdir. Bu jarayon, ayniqsa, maxsus ta'lim tizimida tahsil olayotgan eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun alohida ahamiyat kasb etadi.

Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar axborotni qabul qilish, qayta ishlash va ifodalash jarayonida o'ziga xos psixofiziologik xususiyatlarga ega. Ular uchun vizual idrok, amaliy faoliyat va bevosita ishtirok ta'lim jarayonining asosiy tayanch omillari hisoblanadi. An'anaviy o'qitish metodlari ko'pincha bunday bolalarning ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi, natijada ularning ijodiy salohiyati va kreativ fikrlash qobiliyati yetarli darajada rivojlanmay qolishi mumkin. So'nggi yillarda ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlar, jumladan, start up loyihalardan foydalanish tendensiyasi kuchayib bormoqda. Start up loyihalar o'quvchilarning nazariy bilimlarini real hayotiy vaziyatlar bilan bog'lashga, muammolarni aniqlash va ularning yechimini topishga, yangi g'oyalarni ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etishga yo'naltirilgan faoliyat shaklidir. Bunday yondashuv eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish uchun qulay pedagogik muhit yaratadi.

Nazariy bilimlarning amaliyot bilan uzviy bog'liqligi ta'lim samaradorligining muhim mezonlaridan biridir. Agar o'quvchi o'zlashtirgan bilimlarini amaliy faoliyat jarayonida qo'llash imkoniyatiga ega bo'lsa, ushbu bilimlar ongli, mustahkam va barqaror bo'ladi. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun start up loyihalar ana shunday imkoniyatni yaratib, ularning abstrakt tushunchalarni amaliy faoliyat orqali chuqurroq anglashiga xizmat qiladi. Shu sababli, mazkur maqolada eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda start up loyihalar orqali kreativ fikrlashni rivojlantirishda nazariy bilimlarning amaliyot bilan bog'liqligi masalasi ilmiy-pedagogik nuqtayi nazardan o'rganiladi va uning samaradorligi asoslab beriladi. Tadqiqot jarayonida eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning yosh, individual va psixofiziologik xususiyatlari hamda maxsus ta'lim talablari hisobga olindi.

Tadqiqot maqsadiga erishish uchun quyidagi metodlardan kompleks tarzda foydalanildi.

Pedagogik kuzatuv metodi orqali o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi faolligi, kreativ fikrlashning namoyon bo'lish darajasi hamda nazariy bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalari tizimli ravishda kuzatib borildi. Ushbu metod o'quvchilarning real faoliyatini bevosita baholash imkonini bergani sababli muhim ahamiyat kasb etdi. Suhbat va savolnoma metodlari o'quvchilar va pedagoglar bilan olib borilib, start up loyihalarga bo'lgan munosabat, o'quv motivatsiyasi va ta'lim jarayonining samaradorligi aniqlandi. Savolnomalar eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar uchun moslashtirilib, vizual belgilar va sodda tuzilmalar asosida ishlab chiqildi. Tajriba-sinov metodi tadqiqotning asosiy metodlaridan biri bo'lib, unda o'quvchilar nazorat va tajriba guruhlariga ajratildi. Tajriba guruhida start up loyihalar asosida tashkil etilgan darslar orqali nazariy bilimlar amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirildi, nazorat guruhida esa an'anaviy ta'lim usullari qo'llanildi. Loyihaviy (start up) faoliyat metodi orqali o'quvchilar real muammolar asosida g'oyalar ishlab chiqish, rejalashtirish va natijani taqdim etish jarayonlarida ishtirok etdilar. Shuningdek, tahlil va taqqoslash metodlari yordamida tajriba natijalari umumlashtirildi va baholandi.

Xulosa. O'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda start up loyihalar asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni kreativ fikrlashni rivojlantirishda yuqori pedagogik samaradorlikka ega. Nazariy bilimlarning amaliy faoliyat bilan uzviy bog'lanishi o'quvchilarning bilimlarni ongli va chuqur o'zlashtirishiga, ularni real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi. Start up yondashuvi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodiy tashabbuskorlik, muammolarni tahlil qilish va jamoada ishlash kompetensiyalarini rivojlantiradi. Xulosa qilib aytganda, start up loyihalar maxsus ta'lim tizimida eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish va nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lashning samarali pedagogik mexanizmi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Inoyatov U. **Maxsus pedagogika asoslari.** – Toshkent: Fan, 2019.
2. G‘ulomov S. **Innovatsion ta’lim texnologiyalari.** – Toshkent: O‘qituvchi, 2020.
3. Vygotskiy L.S. **Tafakkur va nutq.** – Moskva, 2005.
4. Nazarova D. **Eshitishda nuqsoni bo‘lgan bolalar ta’limi metodikasi.** – Toshkent, 2021.
5. UNESCO. **Inclusive Education and Creativity Development.** – Paris, 2018.